

6. Pracovní bod zesilovače; pracovní třídy zesilovačů; volba, nastavení a stabilizace pracovního bodu zesilovačů s bipolárním tranzistorem.

Pracovní bod zesilovače

Pracovní bod zesilovače označuje specifický bod na charakteristice aktivního prvku, ve kterém obvod funguje za optimálních podmínek. Jeho poloha ovlivňuje správnou funkci zesilovače (zkreslení, linearitu a výkon).

Pracovní bod je definován hodnotami:

- Proud kolektoru/emitoru (I_C nebo I_E)
- Napětí mezi kolektorem a emitorem (U_{CE})

Účel pracovního bodu

- Zajišťuje, aby tranzistor pracoval ve vhodném režimu (nejčastěji lineární režim pro zesilovače).
- Minimalizuje zkreslení signálu.
- Umožňuje správný přenos signálu v celém dynamickém rozsahu.

Stabilizace a nastavení pracovního bodu bipolárního tranzistoru

Stabilizace a nastavení pracovního bodu bipolárního tranzistoru zahrnují postupy a zapojení, která zajistí, že tranzistor bude pracovat správně i při změnách okolních podmínek (např. teplota, rozptyl parametrů).

Metody stabilizace

Odpor v emitoru

- Tento odpor způsobuje zpětnou vazbu. Pokud teče větší proud I_C , roste úbytek napětí na R_E , což snižuje napětí U_{BE} a brzdí nárůst proudu.

Dělič napětí

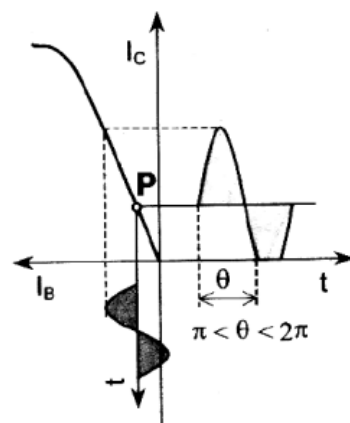
- Nastavuje stabilní napětí na bázi tranzistoru U_B
- Pomáhá omezit vliv kolísání napájecího napětí nebo změn parametrů

Kondenzátor paralelně k R_E

- Pro střídavý signál AC obchází R_E , což zlepšuje zesilovací činitel bez ovlivnění stabilizace pracovního bodu

Nastavení pracovního bodu

Pracovní bod se nastavuje volbou odporů tak, aby tranzistor pracoval v lineární oblasti

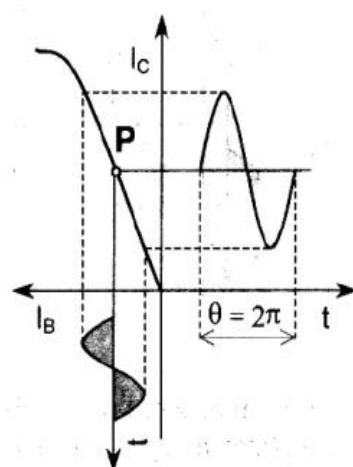

Třídy zesilovačů

Třída zesilovače je určena polohou pracovního bodu na převodní charakteristice tranzistoru. Převodní charakteristika je závislost kolektorového proudu na proudu báze tranzistoru.

Zesilovač třídy A

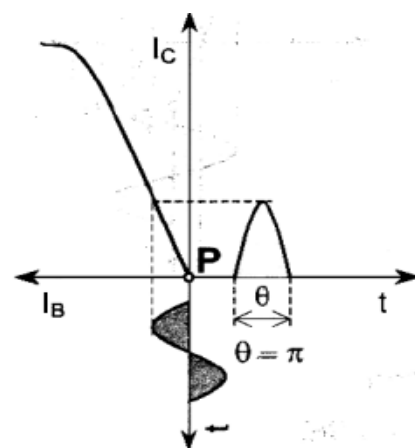
Klidový pracovní bod má umístěný v lineární části charakteristiky. Výstupní kolektorový proud I_C prochází tranzistorem po celou dobu periody budicího signálu proudu do báze i_B . Úhel otevření je 360° . Bez buzení prochází zesilovacím prvkem (tranzistorem) poměrně velký kolektorový proud, má třída A malou účinnost – méně než 50 %. Výhodou třídy A je malé zkreslení. Ve třídě A pracují jednočinné zesilovače a zesilovače malých výkonů, kde je malá účinnost vyvážena jednoduchostí, malým počtem součástek a poměrnou spolehlivostí.

Zesilovač třídy B

Klidový pracovní bod má umístěn v bodě zániku kolektorového proudu. Úhel otevření je $\Theta = \pi$. V klidovém stavu bez buzení neprochází tranzistorem proud a proto má zesilovač třídy B velkou účinnost (70 až 75 %).

Třída B se používá ve dvojčinném zapojení, protože každý tranzistor zpracovává jednu půlperiodu signálu – jeden zesiluje kladnou půlperiodu, druhý zápornou. Tím se zabrání potlačení jedné půlperiodě a signál je zesílen celý.

Zesilovač třídy AB

Zesilovače třídy AB mají pracovní bod mezi třídou A a B (blíže k B). Při malých signálech dochází ke zkreslení, protože tranzistory pracují v zakřivených částech charakteristik. Úhel otevření je mezi π a 2π .

Zesilovač třídy C

Pracovní bod má za oblastí zániku kolektorového proudu, tzn., že část signálu se ořízne a zbytek zesílí. Úhel otevření je $\Theta < \pi$. Účinnost je přibližně 85 až 90 %. Tyto zesilovače mají však velké zkreslení, proto se používají tam, kde tento nedostatek není chybou, např. v oddělovačích, omezovačích apod.

Zesilovač třídy D

Pracuje tak, že tranzistor je buď zcela zapnutý, nebo zcela vypnutý. V tomto režimu nevznikají ztráty, protože tranzistor nepracuje v lineární oblasti. Pracovní bod se tedy nachází v extrémech – tranzistor buď zcela zapne, nebo zcela vypne. Tento způsob práce zajišťuje velmi vysokou účinnost, která může přesahovat 90 %.

